

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МИХАЦЬ Роман Миколайович

УДК 37(091):792[(477.83/.86)''18/19(043.3)]

**УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ РУХ
У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ
(друга половина ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.)**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дрогобич – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Федоришин Василь Ілліч,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
факультет мистецтв імені Анатолія Авдієвського, декан.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Вихрущ Анатолій Володимирович,
Тернопільський національний
економічний університет,
кафедра психологічних
та педагогічних дисциплін, завідувач;

кандидат педагогічних наук, доцент
Розлуцька Галина Миколаївна,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
кафедра загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи, доцент.

Захист дисертації відбудеться 31 жовтня 2018 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 36.053.01 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка за адресою: 82100, м. Дрогобич, вул. І.Франка, 24, к. 20.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті <http://ddpu.drohobych.net> та у бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка за адресою: 82100, м. Дрогобич, вул. Лесі Українки, 2.

Автореферат розісланий «27» вересня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. І. Пантюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна Українська держава переживає новий етап розвитку, тісно пов'язаний зі становленням демократичного суспільства, національною самоідентифікацією народу, зміною суспільних, духовних і життєвих пріоритетів, орієнтацією на національні та загальнолюдські цінності. Відтак, українська національна культура й освіта постають органічною єдністю у формуванні громадянського суспільства з високим рівнем духовної, соціальної, освітньої, політичної, економічної культури.

Зміст сучасного освітнього простору зумовлює необхідність дослідження культурно-просвітницької та виховної рефлексії театрального мистецтва, яке не одне тисячоліття впливало на формування особистості, виконуючи виховну роль, детермінуючи світоглядно-філософські, дидактико-освітні проблеми, сприяючи формуванню загальнолюдських цінностей. Переосмислення ідей українського театрального руху щодо утвердження національної свідомості молодого покоління дає можливість по-новому трактувати вплив соціально-культурних факторів на становлення особистості, її патріотичних, морально-етичних, естетичних цінностей, виявити вагомий внесок театрального мистецтва у розвиток вітчизняної педагогічної думки й освіти.

Актуальність вивчення розвитку українського театрального руху крізь призму формування національної тотожності молодого покоління зазначеного періоду зумовлюється проблемами розвитку сучасної національної освіти (пошук альтернативних моделей організації освіти, створення цілісної системи національного виховання, соціалізації дітей), патріотичного виховання дітей та молоді (сприяння культурному, моральному й духовному розвитку, посилення інтересу до народних звичаїв і традицій, незнання національних цінностей тощо) і декларується у низці нормативних документів (Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, програма «Основні орієнтири виховання учнів 1 – 12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» тощо). У цьому контексті слід наголосити, що український театральний рух у Східній Галичині другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. був особливим національним, соціокультурним і просвітницьким феноменом, що за певних суспільно-політичних та історичних обставин відігравав ключову роль у збереженні й поширенні української культури, становленні національної свідомості українців, які не мали власної державності.

Очевидно, в сучасних умовах розбудови національного шкільництва засадничі ідеї українського театрального руху Східної Галичини стосовно формування національної ідентичності дітей та молоді не втратили актуального звучання.

До проблеми вивчення історії розвитку українського театру, його виховного впливу зверталися культурологи, мистецтвознавці, літературознавці, історики, педагоги як довоєнної, радянської доби, так і сучасності. Серед дослідників українського театру, зокрема і в Галичині, слід назвати Д. Антоновича, Я. Внека, Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, К. Новак-Вольну,

С. Пепловського, Р. Пилипчука, О. Рудницьку, І. Стешенка, І. Франка, С. Чарнецького, Д. Чижевського та ін. У їхніх працях головна увага зосереджувалася на становленні й розвитку аматорського і професійного театру в Україні на різних історичних етапах, його просвітницькій та націєтворчій ролі.

У працях українських істориків педагогіки (М. Дергач, М. Євтух, Т. Завгородня, І. Зайченко, С. Луців, Б. Ступарик, М. Чепіль та ін.) опосередковано висвітлено питання взаємозв'язку школи і театру в різні часові проміжки. Про виховний вплив театрального мистецтва на формування особистості йдеться у дослідженнях теоретиків виховання (Т. Антоненко, О. Вишневський, Т. Гавлітіна, З. Гіптерс, І. Наливайко, О. Невмержицька, М. Пантюк, В. Федоришин та ін.); психологів (Б. Ананьєв, І. Зязюн, Н. Миропольська, Л. Міщиха, М. Савчин та ін.); мистецтвознавців і культурологів (М. Гринишина, Н. Корнієнко, Т. Кремешна, Ю. Крістева, О. Поліщук, Н. Смірнова, С. Хороб, Н. Чечель та ін.).

Значний внесок у дослідження українського театального руху в контексті вивчення діяльності різних етнічно-культурних товариств та об'єднань окресленого періоду зробили Р. Береза, О. Боньковська, Я. Грицковян, О. Коковкін, Б. Кравців, О. Кисіль, Р. Ковалюк, В. Леник, В. Лотоцький, М. Пантюк, З. Регейло, Б. Романицький, Б. Савчук, П. Смоляк, М. Чепіль та ін. Аналіз розвитку літературно-мистецьких течій в Галичині другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. здійснили такі науковці, як Н. Ігошкіна, Л. Кияновська, Л. Курбас, М. Семчишин, П. Сов'як, С. Хороб та ін.

Проведений аналіз наукових праць, однак, свідчить, що цілісного й усебічного аналізу просвітницько-виховних аспектів українського театального руху в Східній Галичині другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ ст., вагомого внеску театального мистецтва у розвиток вітчизняної педагогічної думки і освіти до цього часу не здійснено, хоча в багатьох дослідженнях наголошено на доцільності наукових пошуків у царині означеної проблематики.

Отож, недостатня дослідженість проблеми національного виховання крізь призму театального руху в історико-педагогічній науці та необхідність узагальнення і поширення концептуальних просвітницько-виховних ідей у сучасній педагогічній практиці зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Український театральний рух у Східній Галичині в контексті формування національної ідентичності дітей та молоді (друга половина ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти як складова комплексних наукових проблем «Українська освіта в контексті трансформаційних суспільних процесів» (номер державної реєстрації 0108U007644) та «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (державний реєстраційний номер 0113U001233. Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 17 від 19 жовтня 2017 р.).

Мета дослідження – цілісно проаналізувати просвітницько-виховні аспекти українського театрального руху в Східній Галичині у контексті формування національної ідентичності дітей та молоді, визначити можливості використання його засадничих ідей в сучасній освітньо-виховній практиці.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1) вивчити стан наукової розробленості теми та розкрити поняттєвий апарат дослідження;

2) окреслити основні етапи розвитку українського театрального руху в Східній Галичині другої половини XIX – 30-х рр. XX ст. відповідно до тогочасних суспільно-історичних та культурно-освітніх реалій;

3) розкрити зміст і сутність формування національної самосвідомості дітей та молоді крізь призму рефлексії виховної традиції українського театрального руху в Східній Галичині окресленого періоду;

4) виявити й обґрунтувати форми, методи та засоби національного виховання у театральному русі Східної Галичини (друга половина XIX – 30-ті рр. XX ст.);

5) здійснити актуалізацію виховних ідей українського театрального руху Східної Галичини в сучасну освітньо-виховну практику.

Об'єкт дослідження – культурно-освітній рух у Галичині у другій половині XIX – 30-х рр. XX ст.

Предмет дослідження – розвиток українського театрального руху в контексті формування національної ідентичності дітей та молоді.

Методологічну основу дослідження складають: гносеологічні положення про зв'язок, взаємозумовленість, цілісність явищ і неперервність процесів у системі розвитку суспільства, мистецтва, культуротворчої діяльності людини; принципи історизму, об'єктивності, системного підходу до вивчення історико-педагогічних явищ; реконструкції та конструювання; історико-педагогічний підхід до розкриття просвітницького потенціалу театрального мистецтва Галичини; концепції теорії гри й теорії ролей; культурологічні та мистецтвознавчі підходи до розуміння специфіки театрального мистецтва, особливостей його мови, змістового й операційного складників.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано такі методи дослідження: *історико-хронологічний* – для вивчення виникнення й розвитку театрального руху на західноукраїнських землях з метою виявлення ідей формування національної ідентичності молодого покоління; *теоретичний аналіз і синтез* – для обсервації педагогічної, історичної, культурологічної, мистецтвознавчої літератури, а також напрацювань у галузі історико-педагогічного знання; *системний* – для комплексного аналізу театрального руху як цілісного соціокультурного явища; *системно-історичний аналіз* – для виявлення соціокультурних й історичних передумов становлення просвітницько-виховних тенденцій театрального руху; *функціонально-структурний аналіз* – для розкриття причиново-наслідкової й історико-педагогічної зумовленості та визначення місця, ролі і значення просвітницько-виховних аспектів театрального руху Східної Галичини зазначеного періоду в контексті української історико-педагогічної науки, а також з метою

використання історичного досвіду в сучасній педагогічній практиці; *методи реконструкції та конструювання* просвітницьких аспектів театрального руху Східної Галичини; *індуктивний* – для побудови логічних висновків щодо побутування педагогічного дискурсу в театральному мистецтві; *порівняльно-педагогічний*, що дав можливість здійснити порівняльний аналіз явищ, фактів, поглядів на досліджувану проблематику з реаліями сьогодення; *систематизації й узагальнення* матеріалів дослідження – для формулювання об'єктивних висновків та рекомендацій.

Географічні межі дослідження охоплюють територію Східної Галичини – етнічних українських земель, які у досліджуваній період входили до складу Австрійської (Австро-Угорської) імперії та Другої Речі Посполитої.

Хронологічні межі дослідження охоплюють другу половину ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст. *Нижня хронологічна межа* визначається початком демократичних перетворень у Європі (революція в Австрійській імперії (1848 – 1849)), організацією у Коломиї, Львові, Перемишлі перших українських аматорських драмгуртків і демонстрацією україномовних вистав (1848 – 1851); *верхня* – зміною суспільно-політичного устрою західноукраїнських земель, що у 1939 р. увійшли до складу Радянської України та наступною ідеологізацією театрального мистецтва, в якому національна складова була повністю нівельованою.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

– положення, що ґрунтуються на філософії освіти та театральній антропології (В. Андрущенко, М. Вороний, І. Зязюн, В. Кремень, Л. Курбас, В. Лутай, Н. Скотна та ін.);

– історико-педагогічні праці, що висвітлюють: становлення просвітницько-освітніх і виховних тенденцій у педагогіці та мистецтві крізь призму діяльності культурно-освітніх, професійних, молодіжних товариств (І. Авескулова, Я. Грицак, Є. Коваленко, Ж. Ковба, Н. Побірченко, Б. Савчук, М. Чепіль та ін.); розвиток освіти й виховання у Східній Галичині (С. Андрусів, О. Вишневський, С. Волинець, І. Герасимович, Я. Гриневич, Т. Завгородня, М. Пантюк та ін.); історію розвитку української педагогіки та педагогіки мистецтва (А. Вихрущ, В. Кемінь, Н. Миропольська, О. Рудницька та ін.);

– основні положення та концептуальні засади історії театру і театральної педагогіки (В. Абрамян, Д. Антонович, Т. Борисова, Н. Корнієнко, Р. Пилипчук та ін.); культурологічної регіоніки (С. Андрусів, О. Боньковська, В. Личковах та ін.); театрального просвітництва (М. Вороний, Б. Грінченко, О. Кисіль, І. Франко, Ю. Цегельський та ін.).

Джерельну базу дослідження становлять документи та матеріали фондів Центрального державного історичного архіву України у Львові (фонди: 146, 179, 400, 514); Державного архіву Львівської області (фонди: 1, 296); відділів періодики, україніки та рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника; дисертаційного, газетного та журнального фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; фонду періодичних та продовжуваних видань Державної науково-педагогічної бібліотеки імені

В. О. Сухомлинського НАПН України; бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

У межах дослідження було проаналізовано різні види джерел, до яких входять: законодавча база щодо функціонування театру як інституції, монографії, колективні праці, публікації, статті у періодичних і спеціалізованих виданнях, вітчизняна й зарубіжна наукова література, в якій розкриваються питання становлення та розвитку театрального руху Східної Галичини, а також його виховного потенціалу в зазначений у дослідженні історико-культурний період.

Наукова новизна полягає у тому, що:

- *уперше цілісно досліджено* розвиток театрального руху Східної Галичини у контексті просвітницько-виховних тенденцій національної культури другої половини XIX – 30-х рр. XX ст. та з'ясовано його вплив на формування національної ідентичності особистості;

- *проаналізовано* основні етапи розвитку українського театрального руху в Східній Галичині другої половини XIX – 30-х рр. XX ст. відповідно до тогочасних суспільно-історичних та культурно-освітніх реалій (1848 – 1863 – створення перших українських аматорських колективів з метою популяризації української мови та культури; 1864 – 1914 – організація українського професійного театру та його філій, шкільних драматичних гуртків, аматорських гуртків при молодіжних організаціях з метою поширення української культури та просвіти галицького населення; 1915 – 1923 – кристалізація національної ідеї у тогочасному театральному русі з метою формування національної свідомості молодого покоління українців; 1924 – 1939 – піднесення українського театрального руху, що мав чітку національно-патріотичну спрямованість як реакція на насильницьку політику асиміляції з боку польської влади);

- *розкрито* зміст і сутність формування національної самосвідомості дітей та молоді крізь призму рефлексії виховної традиції українського театрального руху в Східній Галичині окресленого періоду, що тісно пов'язані з ідеями національного виховання, розробленими відомими тогочасними педагогами, істориками, літературознавцями;

- *виявлено й обґрунтовано* форми (відвідування вистав у аматорських та професійних театрах, участь у театральних гуртках, виступи у шкільних концертах та вечорах тощо); методи (декламування, драматизації, спостереження тощо) і засоби (українська мова та література, рідна історія, краєзнавство, народні звичаї й традиції, фольклор, духовна культура українського народу) національного виховання у театральному русі Східної Галичини досліджуваного періоду, що сприяли формуванню національної ідентичності, почуття національної гідності, самобутності українського народу;

- *екстрапольовано досвід* національного виховання дітей та молоді засобами театрального мистецтва на сучасну освітньо-виховну практику;

- *уточнено* зміст ключових понять дослідження: «просвіта», «виховання», «театр», «театральний рух», «національна ідентичність»;

- *уведено до наукового обігу* невідомі й маловідомі факти й джерела з окресленої проблематики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні наукові положення та фактичний матеріал можуть бути використані у виховній роботі закладів середньої та вищої освіти з метою формування і підвищення рівня національної свідомості дітей та молоді, стійкої громадянської позиції, виховання патріотизму. Результати дисертаційного дослідження можуть бути також використані науковцями й педагогами у процесі написання праць з історії педагогіки, літературознавства, історії української культури тощо; при створенні довідково-енциклопедичних видань і педагогічних антологій; підготовці підручників, посібників, навчально-методичної літератури для закладів середньої і вищої освіти.

Особистий внесок автора у статті «Передумови створення та сценічне життя першої української опери «Запорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемовського», опублікованій у співавторстві з М. Михацем, полягає у висвітленні просвітницько-виховних засад української опери «Запорожець за Дунаєм», особливостей її постановки на сценах галицьких театрів кінця ХІХ – початку ХХ ст. У статті «Музично-сценічна творчість Михайла Вербицького (до 200-літнього ювілею композитора)», опублікованій у співавторстві з М. Михацем, особистий внесок полягає в обґрунтуванні впливу М. Вербицького на становлення аматорського й професійного театру в Східній Галичині, дослідженні народних мотивів у його творчості.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації обговорювалися на міжкафедральному науковому семінарі з педагогічних спеціальностей Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, а також на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції» (Суми, 2010), «Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у ХХІ столітті» (Луганськ, 2011), «Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ – ХХІ століть» (Дрогобич, 2011, 2012), «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 2011, 2013, 2014, 2016), «Музичне мистецтво ХХІ століття: історія, теорія, практика» (Дрогобич, 2016), «Теорія і практика педагогічної науки: проблеми й інновації» (Сопот, 2017); *всеукраїнських* – «Музична освіта України: проблеми теорії, методики, практики» (Дрогобич, 2011).

Впровадження результатів дослідження. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (акт № 347 від 29.03.2018 р.); Дрогобицького музичного коледжу імені В. Барвінського (довідка № 99 від 26.03.2018 р.); Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (акт № 03-28/02-865 від 29.03.2018 р.); Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (акт № 07-10/517 від 29.03.2018 р.); Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 500-33/03 від 24.04.2018 р.), закладів загальної середньої освіти м. Дрогобич та Стебник (довідка № 74 від 26.03.2018 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображені у 15 публікаціях, із них: 6 – статті у наукових фахових виданнях України, 2 – у закордонних виданнях, 7 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (284 найменувань), 7 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок, з них основного тексту – 168.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, окреслено його методологічну основу та методи дослідження, визначено хронологічні й територіальні межі, схарактеризовано джерельну базу, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію, впровадження і публікацію основних результатів дослідження; окреслено структуру дисертації, її обсяг.

У першому розділі – **«Теоретичні аспекти дослідження театрального руху як соціокультурного і просвітницького явища в українській педагогічній науці»** – здійснено історіографічний аналіз окресленої проблеми, розкрито джерельну базу та теоретико-методологічну основу дослідження, з'ясовано сутність базових понять, висвітлено суспільно-політичні й культурно-освітні передумови розвитку театрального руху в Східній Галичині. Аналіз проблеми національно-виховних аспектів театрального руху Східної Галичини (друга половина XIX – 30-ті рр. XX ст.) дав змогу розглянути становлення театрального мистецтва з позиції просвітницької, освітньої, виховної діяльності, з'ясувати роль театрального мистецтва у вихованні особистості, виявити складові формування національної ідентичності.

За хронологічною ознакою історіографію проблеми дослідження поділено на три періоди: остання чверть XIX ст. – 1939 р.; 1940 – 1990 рр.; 1991 р. – до сьогодення.

Історіографія першого періоду загалом має узагальнювальний та інформаційний характер, зокрема, розкриваються історичні передумови виникнення театрального мистецтва на теренах Східної Галичини (Д. Антонович, І. Франко, С. Чарнецький та ін.); висвітлюється вплив театрального руху на становлення світогляду галичан, характеризується роль тогочасних учених, педагогів, митців у формуванні суспільних поглядів на театр як соціальну та освітню інституцію (Б. Грінченко, О. Кисіль, І. Стешенко та ін.), аналізуються окремі аспекти просвітницької та культурно-освітньої діяльності театральних аматорських колективів, шкільних і студентських драматичних гуртків регіону (М. Возняк, М. Творидло, І. Франко, С. Чарнецький та ін.).

В історіографії другого (радянського) періоду домінують дослідження розвитку театру на українських землях, побіжно у Східній Галичині (П. Берков, О. Казимиров, Н. Смирнова та ін.), висвітлюється соціально-робітничий аспект добору репертуару професійних і аматорських театрів досліджуваного періоду,

його ідеологічна складова (Н. Арсенюк, А. Обертинська, І. Піскун та ін.). Паралельно означена тематика обсервується у працях представників української діаспори (Г. Лужницький, А. Рудницький, М. Семчишин, Д. Чижевський та ін.), які аналіз театрального руху регіону здійснювали із врахуванням суспільно-політичних й культурно-освітніх впливів різних державних утворень, до складу яких входили галицькі землі.

Сучасний період історіографії – час Незалежності України, характеризується якісно новими підходами у дослідженні культурно-просвітницької діяльності театрального руху Східної Галичини. З'являються монографічні, дисертаційні дослідження та узагальнювальні праці, присвячені просвітницьким аспектам театрального руху регіону (Р. Береза, О. Боньковська, М. Гринишина, М. Дергач, Т. Кремешна, З. Регейло, Н. Стадніченко, Н. Чечель та ін.).

У дисертації розкрито сутність науково-педагогічних категорій, що аналізують особливості розвитку та виховання особистості крізь призму театрального мистецтва: «просвіта», «просвітництво», «цінності», «виховання», «національна ідентичність», «театр», «театральний рух». В історії розвитку суспільно-політичної думки поняття «національної ідентичності» трактувалося по-різному, оскільки в ту чи ту епоху домінували свої підходи до розуміння цього терміна. Найбільш поширеними були етнокультурний (національна ідентичність пов'язується з історією й духовною культурою народу) та національно-громадянський (національна ідентичність асоціюється з громадянськими ідеями, які сприяють соціально-політичному й культурному розвитку) підходи. В сучасних педагогічних і культурологічних дослідженнях домінує інтегративне трактування цього поняття, в якому поєднані обидва підходи. Наголошено, що театр є тією соціальною інституцією, завдяки якій реалізовується комплекс правил поведінки, принципів, культурних норм і водночас передаються національні традиції, культура, здійснюється виховний вплив на особистість.

У розділі проаналізовано розвиток театру в Україні від доби Ренесансу до XIX ст. Констатовано, що після XV ст. в Україні історично складаються і функціонують різні види театру: шкільний, драматичний, ляльковий, пантоміми, опери та балету, дитячий, оперети, музичної комедії, сатири. Проаналізовано витоки становлення і розвитку українського театрального руху у Східній Галичині. Вказано на роль аматорського театрального руху, «Товариства галицьких греко-католицьких священиків для поширення письма, просвіти і культури серед вірних на основі християнської релігії», «Руської трійці» у процесі формування національної ідентичності українців Східної Галичини.

Другий розділ – **«Просвітницько-виховні засади українського театрального руху в Східній Галичині (1848 – 1919 рр.)»** – присвячено з'ясуванню ролі аматорських гуртків і театрів у піднесенні національно-культурного життя українців Східної Галичини, організації театральних осередків у навчальних закладах регіону, а також внеску українських молодіжних товариств у розвиток театрального руху досліджуваного періоду.

Установлено, що носієм просвітницьких тенденцій у ХІХ – на початку ХХ ст. була інтелігенція, передусім священники, що зосередила увагу на етнічній спільності галицьких українців, виокремлюючи, зокрема, такі складові національної ідентичності, як мова, історія, фольклор, мистецтво.

Історія розвитку аматорського театру Східної Галичини середини ХІХ ст. почалася з Івана Озаркевича – греко-католицького священника, драматурга, педагога, який у травні 1848 р. в Коломиї з акторами-аматорами здійснив постановку вистави «Наталка-Полтавка» І. Котляревського, адаптувавши її до західного регіону України під назвою «Дівка на виданні, або На милування нема силування». Успіх перших українських вистав сприяв появі аматорських гуртків і театрів у Львові та Перемишлі.

Відкриття українського театру «Руська Бесіда» (1864) було одним із важливих виявів боротьби українців Галичини за самобутню культуру. На нього поклалися надії на розквіт української мови, а також на зростання національної свідомості в найширших колах галицьких українців, особливо серед молоді. Поміж найбільш популярних п'єс, поставлених на сцені Руського театру, були: «Наталка-Полтавка» І. Котляревського, «Сватання на Гончарівці» та «Москаль-чарівник» Г. Квітки-Основ'яненка, «Назар Стодоля» Т. Шевченка, «Один порадував, другий потішив» А. Ващенко-Захарченка, «Кум-мірошник» В. Дмитренка, «Опікунство» Р. Моха та ін.

Самобутнім явищем у культурно-національному житті українських галичан початку ХХ ст. стало створення Гнатом Хоткевичем – українським письменником, мистецтвознавцем, театральним діячем – Гуцульського народного театру. Його найбільш репрезентативними театральними п'єсами були: «Верховинці», «Довбуш», «Гуцульський рік», «Непросте». У них яскраво описано звичаї, обряди, вірування, відображено національно-культурні й міфологічні уявлення гуцулів, актуалізовано головні тогочасні проблеми – боротьбу за соціальне й національне визволення місцевого населення.

Створення аматорських театральних колективів та драматичних гуртків при культурно-освітніх товариствах, передусім «Просвіті» та філіях Товариства «Руська Бесіда», сприяло поширенню української мови і культури. Характерною рисою аматорського театального руху досліджуваного періоду було додавання до театальної дії народних обрядів, пісень, хореографії. Тогочасні побутові драми і комедії («Підгіряни», «Доля жартує», «Вифлеємська Ніч», «Наталка Полтавка», «Ой, не ходи, Грицю», «Дай серцю волю», «Сватання на Гончарівці», «Ох, не люби двох») з численними вставними просвітницько-музичними номерами безпосередньо відповідали музично-просвітницькому спрямуванню театру. Незважаючи на дещо побутовий характер цих постановок, вони мали глибоко моральну і патріотичну спрямованість.

Доведено, що аматорський театральний рух сприяв поживленню національно-патріотичного виховання дітей та молоді Східної Галичини. У галицьких українських гімназіях і вчительських семінаріях досліджуваного періоду створювалися драматичні або театральні гуртки, до функції яких належала організація святкових концертів, виступів, вечорниць, театральних

постановок. Серед найбільш популярних можна назвати шевченківські святкування, урочистості з нагоди приїзду відомих громадських й релігійних діячів, вшанування роковин з дня народження або смерті українських письменників та пам'ятних дат в історії українського народу. Такі імпрези сприяли справі поширення і пропаганди української мови, літератури, культури.

Установлено, що створення окремих драматичних гуртків у середніх навчальних закладах Східної Галичини досліджуваного періоду ще не набуло масового характеру. Утім, як показав аналіз їх діяльності, вони головно зосереджувалися на постановці вистав українських письменників й драматургів («Назар Стодоля» та «Невольник» Т. Шевченка, «Учитель» І. Франка, «Свекруха» Л. Лопалинського, «Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка, «Дай серцю волю – заведе в неволю» М. Кропивницького), що було проявом національної свідомості учасників драматичних гуртків, намаганням популяризувати українську мову і культуру серед галицького населення, показати її важливе значення для національного самоусвідомлення та самоототожнення.

Важливу роль у поширенні народно-просвітницьких ідей, у тому числі засобами театрального мистецтва, відіграли молодіжні гуртки, товариства та організації («Академічна громада», «Варта», «Пласт», «Сокіл», «Основа», «Друг», «Січ»), активна діяльність яких припала на кінець XIX – початок XX ст. Майже кожна така молодіжна організація мала у своїй структурі культурно-освітній відділ, театральний гурток чи драматичну секцію. Репертуар театральних вистав та різноманітних святкових заходів, що організовувалися за участі членів драмгуртків, варіювався залежно від мети і завдань молодіжних організацій. Виявлено, що театральні вистави та різного роду святкування, підготовлені членами цих молодіжних товариств, були насичені естетико-просвітницькими тенденціями, в основу яких покладено ідеї національного пробудження, історичне минуле українського народу, його ціннісні орієнтири. Аматорський молодіжний театральний рух орієнтувався також на твори, в яких яскраво відображалися виховні аспекти, народжувалися національні ідеали («За батьком» Б. Грінченка, «Світова річ» О. Пчілки, «Хуртовина» С. Черкасенка, «Кам'яна душа» та «Украдене щастя» І. Франка). У результаті симбіозу народності й літературної творчості українських митців з'явилася специфіка неповторного національно-театрального середовища Східної Галичини.

У третьому розділі – **«Еволюція ідей національного виховання у театральному русі Східної Галичини міжвоєнного періоду»** – досліджено особливості використання театрального мистецтва у навчально-виховному процесі народних шкіл та українських гімназій Східної Галичини міжвоєнного періоду, виявлено виховний потенціал українського професійного й аматорського театру, здійснено екстраполяцію історичного досвіду формування національної ідентичності засобами театрального мистецтва на сучасну виховну практику.

З'ясовано, що, незважаючи на складні суспільно-політичні умови у період між двома світовими війнами, український театральний рух продовжував активно розвиватися. Закриття українських державних народних шкіл, перетворення українських державних гімназій на коєдукаційні, репресивна акція пацифікації

викликали масовий спротив українського населення, що проявився у формі національно-культурного піднесення, організації різноманітних культурно-освітніх та громадських товариств.

Виявлено, що в шкільному середовищі драматичні та театральні гуртки були чи не єдиним джерелом прояву національного духу, тому вони організовувалися майже в кожному українському навчальному закладі. Діяльність шкільних драматичних і театральних гуртків досліджуваного періоду головно зосереджувалася на національно-патріотичному вихованні та просвіті молодого покоління. Тогочасні шкільні театральні колективи спричинилися до організації національних свят, Шевченківських днів, Свято-Миколаївських вечорів, Днів Матері тощо, проте провідною діяльністю була постановка театральних вистав українських класиків (Лесі Українки, В. Стефаника, І. Тобілевича, І. Франка, Т. Шевченка та ін.) та сучасних авторів (Я. Вільшенка, В. Софроніна, Л. Старицької-Черняхівської та ін.). З'ясовано, що пріоритетними в репертуарі шкільних драматичних гуртків були історико-драматичні твори («Гамалія», «Гетьман Дорошенко», «Захар Беркут», «Маруся Богуславка»), які спрямовувалися на національне виховання молодого покоління. У зміст театральних постановок закладалися любов до Батьківщини, відданість своєму народові, самопожертва, пошана до української мови і культури.

Важливу роль у формуванні національної ідентичності галичан у міжвоєнну добу відіграли професійні й аматорські театри, які своєю діяльністю охоплювали широкі верстви населення краю. У 20-х рр. ХХ ст. найбільшою популярністю й авторитетом у театральних колах користувалися театр «Української бесіди» (який в різні роки мав назву «Український незалежний театр» та «Заграва»), Український народний театр імені І. Тобілевича, Театр імені М. Старицького, Український театр ім. І. Котляревського. В їхньому репертуарі домінували п'єси українських письменників (В. Винниченка, І. Котляревського, С. Васильченка, С. Черкасенка, І. Тогобочного, Б. Лепкого, В. Пачовського та ін.), в яких висвітлювалися тогочасні національно-суспільні проблеми та історичні події Української держави різних періодів. Констатовано, що в їхньому репертуарі домінувала національна романтично-героїчна тематика («Голгофа», «Павло Полуботок», «Тарас Бульба», «Дума про Нечая», «Обітована земля», «Ой, Морозе, Морозенку», «Сонце руїни», «Стефко»).

З'ясовано, що питання національно-патріотичного виховання дітей та молоді засобами театрального мистецтва було пріоритетним у діяльності багатьох товариств, зокрема «Просвіти» та Українського педагогічного товариства «Рідна школа», при філіях і гуртках яких були організовані аматорські театральні гуртки. На основі аналізу репертуару драмгуртків, нами виокремлено чотири головні тематичні групи: 1) вистави про життя і творчість Т. Шевченка («Вінок на могилу Т. Шевченка» В. Лебедевої, «Дядько Тарас» В. Полянського, «Сон на могилі Тараса Шевченка» Ю. Шкрумеляка, «В Шевченкове свято» О. Бабія, «На Тарасовій могилі» К. Малицької); 2) п'єси з історії України («Печери» В. Софронського, «Княжна Ганна» Я. Вільшенка, «Русалка Дністрова» та «Козацькі діти» К. Малицької, «Геройська любов» Л. Лотоцького); 3) релігійно-

обрядові п'єси («В святу ніч» О. Звойницької, «Однієї ночі» А. Животка, «Святий Миколай» Я. Вільшенка, «Різдвяна казка» М. Шугаєвського, «Маланка» М. Дашкевича, «Віфлеємська ніч» І. Луцика); 4) вистави-казки й пригодницькі п'єси («Соняшник» В. Островського, «Хлопці й жаби» Л. Потоцького, «Коник-стрибунець» й «Червона шапочка» Я. Вільшенка, «Коза-дереза» М. Лисенка).

Як засвідчило дослідження, основним завданням діяльності аматорських гуртків міжвоєнного періоду було поширення української мови, літератури й культури засобом театрального мистецтва з метою формування у глядачів любові до рідного краю, поваги до народних традицій, мови, культури.

Доведено, що врахування історичного досвіду формування національної ідентичності засобами театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці є можливим у контексті творчого підходу й адаптації до гуманістичної складової сучасного освітньо-виховного процесу. Актуальними вбачаються такі напрями: співпраця режисерів, акторів театру із закладами освіти щодо добору й постановки історично-драматичних творів, особливо для шкільної аудиторії; залучення до спектаклів учасників аматорських театральних гуртків; включення до репертуару шкільних драмгуртків вистав ідейно-національного спрямування. У розділі акцентується увага та тому, що формування національної ідентичності дітей та молоді засобами театрального мистецтва набуває інтенсивнішого характеру під час їх активного залучення до театрального процесу. Особливо гостро ця проблема відчувається сьогодні, коли діти не є інтелектуально й духовно зайнятими, проводять багато часу перед комп'ютерами чи у соцмережах. Тому театр – це та унікальна форма поєднання процесу виховання, навчання й розваги, де знання про культуру й історію свого народу легко переходять у розряд переконань, що формують громадянську позицію особистості. Сучасні реалії вказують і на кілька негативних тенденцій, що гальмують розвиток театрального аматорства (формальне ставлення адміністрації навчальних закладів й більшості вчителів до театральних осередків; недостатня увага з боку широкої громадськості до розвитку аматорського театрального руху; обмежені можливості у демонстрації аматорських постановок широкому загалу). З метою популяризації аматорського дитячого й молодіжного театрального руху в Україні, на нашу думку, слід сприяти налагодженню контактів (організаційних, творчих) з професійними колективами; рекламувати місцевий аматорський театральний рух у пресі, Інтернет-виданнях, соцмережах і на телебаченні; залучати й заохочувати активних та творчих вчителів до організації театральних і драматичних гуртків у школах та позашкільних установах.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів історико-педагогічного пошуку, аналіз джерельної бази та історіографії уможливили формулювання таких **висновків**:

1. Виконане дослідження засвідчило, що, незважаючи на наявність певної кількості наукових студій щодо виховання дітей і молоді засобами театру, процес розвитку українського театрального руху у Східній Галичині в контексті

формування національної ідентичності особистості ще не був предметом спеціального наукового пошуку. Встановлено, що історіографія проблеми пройшла три періоди розвитку, кожен з яких вирізнявся зацікавленням науковців різними аспектами становлення й функціонування театрального руху Східної Галичини.

Упродовж *першого періоду* (остання чверть XIX ст. – 1939 р.) науковцями (Д. Антоновичем, М. Вороним, Б. Грінченком, О. Кисілем, І. Стешенком, І. Франком, С. Чарнецьким та ін.) було розпочато роботу з нагромадження фактологічного матеріалу про витоки становлення театрального руху в Східній Галичині, відтворення діяльності аматорських колективів, драматичних гуртків культурно-освітніх товариств.

Для *другого періоду* (1939 – 1990) характерні два напрями вивчення театрального руху в Східній Галичині. Радянськими науковцями (Н. Арсенюк, О. Казимиров, Ю. Костюк, А. Обертинська, Ю. Станішевський та ін.) виконано узагальнювальні дослідження у контексті розвитку радянського українського театрального мистецтва, особливо Робітничого театру, діяльності окремих діячів театру досліджуваного періоду. Представники української діаспори (Г. Лужницький, А. Рудницький, М. Семчишин, Д. Чижевський та ін.) здійснили аналіз театрального руху регіону крізь призму суспільно-політичних й культурно-освітніх впливів різних державних утворень, до складу яких входили галицькі землі.

Третій період (1991 р. – до сьогодення) вирізняється активізацією наукових досліджень щодо особливостей розвитку театрального мистецтва в Україні та Східній Галичині на різних історичних етапах. У монографічних і дисертаційних дослідженнях Р. Берези, О. Боньковської, М. Гринишиної, М. Дергач, Т. Кремешної, З. Регейло, Н. Стадніченко, Н. Чечель та ін. на основі різних наукових підходів до вивчення означеної проблеми досліджено становлення театрального мистецтва в Україні, виявлено естетичні функції театру, його вплив на формування особистості.

На основі термінологічного аналізу схарактеризовано й уточнено зміст ключових понять дослідження: «просвіта», «виховання», «театр», «театральний рух», «національна ідентичність». Встановлено, що особливою формою підтримання національної ідентичності, у структурі якої виокремлюємо громадянський, культурний та етнічний елементи, виступає національна культура, до складу якої входить театр. Своєю чергою, театр відображає духовну сферу життєдіяльності суспільства, що акумулює у собі неперехідні цінності, нагромаджені людством на всіх етапах його розвитку, зокрема й національні.

2. У дослідженні виокремлено чотири основні етапи розвитку українського театрального руху в Східній Галичині другої половини XIX – 30-х рр. XX ст. відповідно до тогочасних суспільно-історичних та культурно-освітніх реалій:

– 1848 – 1863 рр. – створення перших українських аматорських колективів у Коломиї, Львові, Перемишлі, у діяльності яких провідну роль відіграли українські студенти духовних семінарій та греко-католицькі священики. Головною функцією цих колективів була популяризація української мови й

культури, особливо фольклору через постановку україномовних п'єс: «Наталка Полтавка», «У вівторок по Михайлі», «Козак і охотник», «Проциха»;

– 1864 – 1914 рр. – організація українського професійного театру «Руська бесіда» та його філій у великих містах Східної Галичини, Гуцульського театру, Драматичного товариства ім. І. Котляревського, шкільних драматичних гуртків, аматорських гуртків при молодіжних студентських організаціях та культурно-освітніх товариствах. Цей етап характеризується національно-культурним піднесенням театрального руху, в якому виокремлюємо ключові тенденції – поширення української мови і культури та просвіту галицького населення як важливу складову національного відродження;

– 1915 – 1923 рр. – кристалізація національної ідеї у тогочасному театральному русі, що пов'язувалося зі створенням Західноукраїнської Народної Республіки, з'єднанням з Українською Народною Республікою, наступною польсько-українською війною та подальшою окупацією галицьких земель Другою Річчю Посполитою; створенням різноманітних аматорських й професійних театральних колективів, мандрівних театрів, шкільних драмгуртків, театральних секцій та гуртків при громадських, професійних, спортивних, культурно-освітніх товариствах. Пріоритетним напрямом їх діяльності було формування національної свідомості молодого покоління українців, що знайшло яскраве відображення у репертуарній тематиці («Гамалія», «Назар Стодоля», «Причинна», «Тарас Бульба», «Захар Беркут», «Суєта», «Павло Полуботок», «Маруся Богуславка», «Сонце Руїни» тощо);

– 1924 – 1939 рр. – піднесення українського театрального руху як реакція на насильницьку політику асиміляції з боку польської влади (освітні закони 1924 і 1932 рр.; заборона використання української мови в адміністрації й освіті (1924), акція паціфікації (1930)). На цей період припало створення шкільних театрів, у діяльності яких важливе місце відводилося організації різноманітних національних свят (утворення ЗУНР, прийняття Акту злуки, вшанування Героїв Крут) та концертів із вшанування пам'яті видатних українців (Т. Шевченка, І. Франка, М. Шашкевича, О. Олесья, М. Лисенка, Лесі Українки, І. Котляревського та ін.); аматорських театральних гуртків при «Просвіті» й «Рідній школі», діяльність яких вирізнялася масовістю, національно-патріотичною спрямованістю.

3. У роботі з'ясовано, що зміст і сутність формування національної самосвідомості дітей на молоді засобами театрального мистецтва зазнавали певних трансформацій на різних історичних етапах, збагачуючись новим сенсом. У період входження галицьких земель до складу Австро-Угорщини формування національної самосвідомості молодого покоління відбувалося через усвідомлення національної спільності за посередництва української мови й літератури, народних звичаїв і традицій. Для цього у виставах професійних і аматорських театрів (переважно побутові драми й комедії) використовувалися літературна українська мова, народні пісні, обряди, національна музика. Театр виконував культурно-просвітницьку функцію.

У період національно-визвольних змагань акцент змістився у бік патріотичного виховання молодого покоління, усвідомлення ним соціально-

державної спільності, що знайшло відображення у репертуарній політиці театральних колективів, де домінувала національна історико-героїчна тематика.

Період входження Східної Галичини до Другої Речі Посполитої позначений погіршенням становища українців у регіоні. Театральні осередки стали одним із формувальних чинників національної ідентичності галицьких українців, у постановках яких акцентувалася увага на самовизначенні української спільноти, розумінні національних і суспільно-політичних цінностей, повазі до них, відданості своєму народові, самопожертві на його користь.

Доведено, що зміст формування національної самосвідомості підростаючого покоління у виховній традиції українського театального руху в Східній Галичині включав: знання про рідний край; пошану до рідної мови, історії, традицій, фольклору, мистецтва, культури; національні цінності (свобода, добробут, освіта, справедливість, патріотизм).

4. Виявлено й охарактеризовано форми, методи і засоби національного виховання у театральному русі Східної Галичини другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. Найпоширенішими формами стали: відвідування вистав аматорських та професійних театрів; участь дітей та молоді у шкільних концертах, вечорах, імпрезах; залучення молоді до самодіяльної творчості, драмгуртків, шкільних театрів, хорової діяльності тощо. Популярними методами були: декламування, драматизації, спостереження, заохочення, створення виховних ситуацій тощо. Серед засобів патріотичного виховання важливого значення набули: українська мова та література, рідна історія, краєзнавство, народні звичаї й традиції, фольклор, духовна культура українського народу. Перелічені засоби спрямовувалися на формування національної ідентичності, почуття національної гідності, самобутності, єдності української нації.

На основі аналізу репертуару й діяльності шкільних, аматорських та професійних театральних колективів Східної Галичини окресленого періоду встановлено, що формування ціннісних орієнтирів молодого покоління здійснювалося на: а) прикладах героїчної боротьби українського народу за свою свободу й незалежність у різні історичні періоди (княжа доба, українське козацтво, битва під Крутами, Акт злуки УНР й ЗУНР тощо); б) кращих зразках української літератури (інсценізація драматичних творів українських письменників, народних казок, дум, переказів, фольклорних творів); в) християнській традиції (морально-етична проблематика вистав).

Констатовано, що в досліджуваний період формується новий тип українського театру, адже на сцені з'являється українець – людина, яка в художньому образі втілює український національний характер. Доброчесність, шанобливе ставлення до батьків, плекання сімейних традицій, родових звичаїв, моральних християнських цінностей і патріархальних норм життя, вірність у коханні, безкорисливість, щирість, милосердя – це та система національних цінностей, яка утверджується в основі театального руху.

5. У дослідженні окреслено шляхи впровадження історичного досвіду формування національної ідентичності засобами театального мистецтва в сучасну освітньо-виховну практику. Зокрема, акцентовано на посиленні співпраці

професійних театральних колективів із закладами освіти у національно-патріотичному вихованні дітей та молоді, особливо у питаннях добору репертуару, залученні молоді до театральної діяльності, впровадженні у навчально-виховний процес закладів вищої освіти спеціальних театрознавчих курсів за вибором; організації шкільних аматорських театрів та драмгуртків з метою проведення тренінгів, лекцій, постановок вистав, що сприятимуть формуванню системи національних і загальнолюдських цінностей особистості, її творчому розвитку, креативності; посиленні уваги до діяльності молодіжних (студентських) театрів як важливої складової у національно-патріотичному вихованні молоді.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними напрямками подальшого вивчення вважаємо: порівняльний аналіз розвитку театрального руху Східної Галичини, Закарпаття та інших регіонів України, що у досліджуваній період входили до складу різних державних утворень; вивчення педагогічних умов і методичних засад національно-патріотичного виховання дітей та молоді засобами театрального мистецтва у сучасній школі.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертаційного дослідження

1. Михаць Р. Просвітницький дискурс професійного українського театру Галичини / Р. Михаць // Науковий вісник Миколаївського університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2017. – № 1 (56). – С. 98 – 103.

2. Михаць Р. Просвітницько-виховна діяльність аматорських театрів у Східній Галичині (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) / Р. Михаць // Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. LXXVIII. – Т. 3. – С. 30 – 34.

3. Михаць Р. Музично-сценічна творчість Михайла Вербицького (до 200-літнього ювілею композитора) / Р. Михаць, М. Михаць // Молодь і ринок. – 2014. – № 11 (118). – С. 132 – 137.

4. Михаць Р. Передумови створення та сценічне життя першої української опери «Запорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемівського / Р. Михаць, М. Михаць // Молодь і ринок. – 2013. – № 11 (106). – С. 136 – 142.

5. Михаць Р. Історія становлення Львівського музично-драматичного театру ім. Ю. Дрогобича / Р. Михаць // Музикознавчі студії : збірник наукових праць інституту мистецтв Волинського національного університету ім. Лесі Українки та Національної музичної академії України ім. П. Чайковського. – Луцьк, 2011. – Вип. 8. – С. 104 – 112

6. Михаць Р. Музичні спектаклі (вокально-хорові сцени) у репертуарі Львівського академічного обласного музично-драматичного театру імені Юрія Дрогобича / Р. Михаць // Молодь і ринок. – 2011. – № 11 (82). – С. 141 – 145.

Праці апробаційного характеру

7. Михаць Р. Роль українського театрального руху у національно-культурному відродженні Східної Галичини кінця XIX – початку XX ст. / Р. Михаць // *Pedagogika Naukowa i Praktyczna. Nauka światowa: problemy i innowacje: zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej organizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych.* – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. – С. 53 – 55.

8. Михаць Р. Національно-просвітницька концепція діяльності Львівського академічного обласного музично-драматичного театру імені Юрія Дрогобича: історичний аспект / Р. Михаць // *Pedagogika. Współczesne problemy i perspektywy rozwoju: zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej.* – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. – С. 84 – 88.

9. Михаць Р. Виховні аспекти репертуарного дискурсу львівського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Юрія Дрогобича / Р. Михаць // *Сучасна мистецька освіта: матеріали I Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського.* – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – С. 192 – 194.

10. Михаць Р. Просвітницькі тенденції театрального мистецтва Галичини / Р. Михаць // *Хорове мистецтво України та його подвижники: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.* – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2017. – С. 223 – 233. – Режим доступу: http://ddpu.drohobych.net/?page_id=5182.

11. Михаць Р. Музично-сценічна (вокально-хорова) творчість композиторів Західної України другої половини XIX – поч. XX ст. / Р. Михаць // *Музичне мистецтво XXI століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* – Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати: Посвіт, 2016. – С. 181 – 185.

12. Михаць Р. Священики-музики Галичини другої половини XIX ст. у співпраці з першим театром товариства «Руська бесіда» у Львові / Р. Михаць // *Матеріали V Міжнародної науко-практичної конференції «Хорове мистецтво України та його подвижники».* – Дрогобич, 2016. – С. 103 – 109.

13. Михаць Р. «Тіні забутих предків» на сцені Львівського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Ю. Дрогобича / Р. Михаць // *Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Виконавська інтерпретація та сучасний навчальний процес».* – Луганськ, 2012. – С. 64 – 65.

14. Михаць Р. Становлення професійного українського музично-драматичного театру у Дрогобичі / Р. Михаць // *Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції».* – Суми, 2010. – С. 120 – 121.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Михаць Р. Театральне мистецтво Дрогобиччини початку ХХ-го століття / Р. Михаць // Крымские диалоги: культура, искусство, образование. – Симферополь : НИЦ КИПУ, 2011. – Вип. 5. – С. 47 – 49.

АНОТАЦІЇ

Михаць Р. М. Український театральний рух у Східній Галичині в контексті формування національної ідентичності дітей та молоді (друга половина ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2018.

У дисертації комплексно досліджено розвиток театрального руху Східної Галичини у контексті просвітницько-виховних тенденції національної культури другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. та з'ясовано його вплив на формування національної ідентичності особистості; подано історіографічний аналіз проблематики і поняттєвого апарату дослідження; проаналізовано основні етапи розвитку українського театрального руху в Східній Галичині другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. відповідно до тогочасних суспільно-історичних та культурно-освітніх реалій; розкрито зміст і сутність формування національної самосвідомості дітей та молоді крізь призму рефлексії виховної традиції українського театрального руху в Східній Галичині окресленого періоду; виявлено й обґрунтовано форми, методи і засоби національного виховання у театральному русі Східної Галичини досліджуваного періоду, що сприяли формуванню національної ідентичності, почуття національної гідності, самобутності українського народу; екстрапольовано досвід національного виховання дітей та молоді засобами театрального мистецтва на сучасну освітньо-виховну практику.

Ключові слова: український театральний рух, Східна Галичина, національна ідентичність, драматичні гуртки, театр, просвіта, національно-патріотичне виховання.

Михаць Р. М. Украинское театральное движение в Восточной Галиции в контексте формирования национальной идентичности детей и молодежи (вторая половина ХІХ – 30-е гг. ХХ в.). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко, Дрогобыч, 2018.

В диссертации комплексно исследовано развитие театральное движение Восточной Галиции в контексте просветительско-воспитательных тенденций национальной культуры второй половины ХІХ – 30-х гг. ХХ века и выяснено его влияние на формирование национальной идентичности личности; представлен

историографический анализ проблематики и понятийного аппарата исследования; проанализированы основные этапы развития украинского театрального движения в Восточной Галиции второй половины XIX – 30-х гг. XX в. в соответствии с тогдашними общественно-историческими и культурно-образовательными реалиями; раскрыты содержание и сущность формирования национального самосознания детей и молодежи через призму рефлексии воспитательной традиции украинского театрального движения в Восточной Галиции данного периода; изучены и обоснованы формы, методы и средства национального воспитания в театральном движении Восточной Галиции исследуемого периода, способствовавшие формированию национальной идентичности, чувства национального достоинства, самобытности украинского народа; экстраполирован опыт национального воспитания детей и молодежи средствами театрального искусства в современную образовательно-воспитательную практику.

Ключевые слова: украинское театральное движение, Восточная Галиция, национальная идентичность, драматические кружки, театр, просветительство, национально-патриотическое воспитание.

Mykhats R. M. Ukrainian Theater Movement in Eastern Galicia in the Context of Formation of the National Identity of Children and Youth (the second half of the nineteenth and thirties of the twentieth century). – Qualifying scientific work as a manuscript.

The Dissertation for Candidate of Pedagogical Sciences Degree, speciality 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, 2018.

In the thesis the development of the theatrical movement of Eastern Galicia in the context of educational trends of national culture in the second half of XIX – 30-ies of XX century is comprehensively investigated and its impact on the formation of national identity is found.

The historiographical analysis of the problems and conceptual apparatus of the research is presented. It has been proved that the historiography of the problem has passed three periods of development. During the first period (the last quarter of the XIX century – 1939), scientists (D. Antonovych, M. Voronyi, B. Hrinchenko et al.) began their work on the accumulation of factual material about the origins of the theatrical movement formation in Eastern Galicia, the reproduction amateur groups, drama groups of cultural and educational societies. The second period (1939 – 1990) was characterized by two directions of the research in the field of theatrical movement in Eastern Galicia. The Soviet scientists (N. Arseniuk, A. Kazymyrov, Yu. Kostiuk, etc.) made generalizing research in the context of the development of the Soviet Ukrainian theater. The representatives of the Ukrainian Diaspora (Luzhnytskyi, A. Rudnytskyi, M. Semchyshyn, D. Chyzhevskyi, etc.) carried out the analysis of the regional theatrical movement through the prism of socio-political and cultural-educational impacts of different public entities, which included the Galician lands. The third period (1991 – present) is characterized by the intensification of scientific researches as to development features of theatrical art in Ukraine and Eastern Galicia at different historical stages

in the direction of the study of the formation of theatrical art in Ukraine, identifying the aesthetic functions of the theatre, its influence on the formation of personality (R. Bereza, O. Bonkovska, M. Hrynyshyna, etc.).

On the basis of terminological analysis, the content of the following key terms of the research is described and clarified: «education», «up-bringing», «theatre», «theatrical movement», «national identity».

The main stages of developing the Ukrainian theatre movement in Eastern Galicia in the second half of XIX – 30s of XX century have been analyzed in accordance with the contemporary socio-historical, cultural, and educational realities (1848 – 1863 – the period of creating the first Ukrainian amateur groups to promote the Ukrainian language and culture; 1864 – 1914 – the period of organizing the Ukrainian professional theatre and its branches, school drama clubs, amateur clubs at youth organizations to disseminate Ukrainian culture; 1915 – 1923 – the period of crystallization of the national idea in the theatrical movement of that time; 1924 – 1939 – the rise of the Ukrainian theatrical movement, which had a clear national-patriotic orientation, as a reaction to the violent policy of assimilation by the Polish authorities).

The forms, methods and means of national education in the theatrical movement of Eastern Galicia of the period under study that contributed to the formation of national identity, sense of national dignity, identity of the Ukrainian people are identified and substantiated. The most common forms of national education were: visiting performances in amateur and professional theatres, participation in theatrical clubs, performances in school concerts and parties; methods – recitation, dramatization, observation and the like. Among the means of Patriotic education of great importance acquired: the Ukrainian language and literature, native history, regional ethnography, folk customs and traditions, folklore, spiritual culture of the Ukrainian people.

Experience of children and youth's national education by means of theatrical art on modern educational practice is extrapolated. In particular, the attention is emphasized on the strengthening of cooperation of professional theatre groups with educational institutions as to children and youth's national-patriotic education, especially in the selection of repertoire, attracting young people to theatre activities, the introducing of special theatre courses into the educational process of higher education institutions; organization of school amateur theatres and drama clubs for the purpose of holding trainings, lectures, performances, which contribute to the formation of the system of national and common to mankind values of the individual, his/her creative development; increasing attention to the activities of youth (student) theatres as an important component in the national-patriotic education of youth.

Keywords: Ukrainian theatre movement, Eastern Galicia, national identity, drama clubs, theatre, education, national-patriotic education.

Підписано до друку 24.09.2018 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Вид. арк. 0,9. Зам. 208. Тираж 100. Друк на ризографі.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка
82100 Дрогобич, вул. І. Франка, 24.